

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ความรู้ที่นำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์

โรคโควิด 19 คืออะไร ?

ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นตระกูล ของไวรัสที่ก่อให้เกิดอาการป่วย ตั้งแต่ โรคไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีความรุนแรงมาก เช่น โรคระบบทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS-CoV) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS-CoV) เป็นต้น ซึ่งเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อน ในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจในคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ โดยเชื้อไวรัสนี้พบครั้งแรกในการระบาดในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี 2019 หลังจากนั้นได้มีการระบาดไปทั่วโลก องค์การอนามัยโลกจึงตั้งชื่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่นี้ ว่า โรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 หรือ โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID – 19))

อาการของผู้ป่วยโรคโควิด 19 มีอาการอย่างไร

อาการทั่วไป ได้แก่ อาการระบบทางเดินหายใจ มีไข้ ไอ มีน้ำมูก เจ็บคอ หายใจลำบาก เหนื่อยหอบ ไม่ได้กลิ่น ไม่รู้สึก รส ในกรณีมีอาการรุนแรงมาก อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ปอดบวม ปอดอักเสบ ไตวาย หรืออาจเสียชีวิต

โรคโควิด 19 แพร่กระจายเชื้อได้อย่างไร

โรคชนิดนี้มีความเป็นไปได้ที่มีสัตว์เป็นแหล่งรังโรค ส่วนใหญ่แพร่กระจายผ่าน การสัมผัสกับผู้ติดเชื้อผ่านทางละอองเสมหะจากการไอ น้ำมูก น้ำลาย ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐาน สนับสนุนการแพร่กระจายเชื้อผ่านทาง การพื้นผิวสัมผัสที่มีไวรัสแล้วมาสัมผัส ปาก จมูก และตา

โรคโควิด 19 รักษาได้อย่างไร

ยังไม่มียาสำหรับป้องกันหรือรักษาโรคโควิด 19 ผู้ที่ติดเชื้ออาจต้องได้รับ การรักษาแบบประคับประคองตามอาการ โดยอาการที่มีแตกต่างกัน บางคนรุนแรงไม่มาก ลักษณะเหมือนไข้หวัดทั่วไป บางคนรุนแรงมาก ทำให้เกิดปอดอักเสบได้ ต้องสังเกตอาการ ใกล้ชิดรวมกับการรักษาด้วยการประคับประคองอาการจนกว่าจะพบอาการชงนั้น และยังไม่มียาตัวใดที่มีหลักฐานชัดเจนว่า รักษาโรคโควิด 19 ได้โดยตรง

ใครบ้าง ที่เสี่ยงสูงต่อการติดโรคโควิด 19

กลุ่มเสี่ยงโดยตรงที่อาจสัมผัสกับเชื้อ ได้แก่ ผู้ที่เพิ่งกลับจากพื้นที่เสี่ยง สัมผัสใกล้ชิด ผู้ป่วยสงสัยติดเชื้อ กลุ่มเสี่ยงที่ต้องระวัง หากติดเชื้ออาจมีอาการรุนแรง ได้แก่ ผู้สูงอายุ 70 ปีขึ้นไป ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดหัวใจ ภูมิแพ เด็กเล็กอายุต่ำกว่า 5 ปี

(ที่มา : คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19, กรมอนามัย :

พฤษภาคม 2563)

อีกทั้งองค์ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการปัญหาทางสุขภาพของโรค COVID-19 ในพื้นที่ ได้จากเว็บไซต์ กรมอนามัย <http://covid19.anamai.moph.go.th/th/>

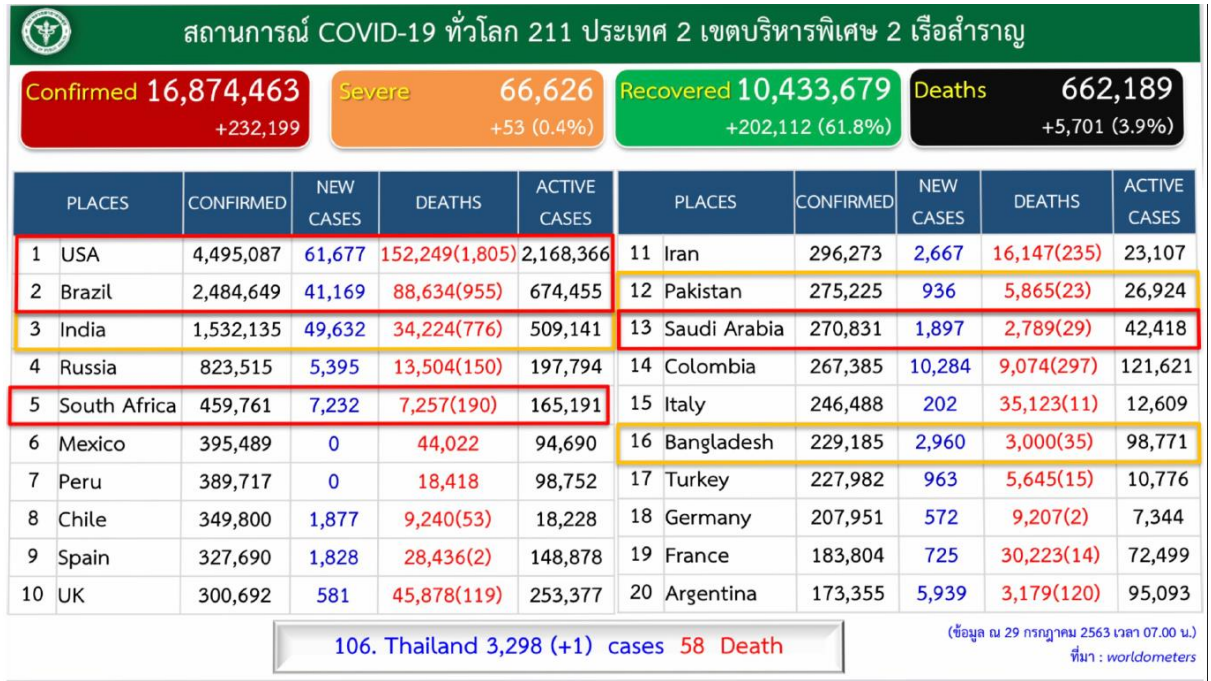
สถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19
ข้อมูลผู้เสียชีวิตและผู้ติดเชื้อทั่วโลก (จำนวนผู้เสียชีวิตต่อประชากรหนึ่งแสนคน)

ประเทศ	จำนวนผู้เสียชีวิต	ร้อยละผู้เสียชีวิต	จำนวนผู้ติดเชื้อ
ไทย	58	0.1	3,169
ไต้หวัน	7	0.0	447
แอฟริกาใต้	2,456	4.2	138,134
เวียดนาม	0	0.0	355
เม็กซิโก	26,648	21.1	216,852
เมียนมา	6	0.0	299
เกาหลีใต้	282	0.6	12,757
อียิปต์	2,789	2.8	65,188
อิหร่าน	10,670	13.0	225,205
อินโดนีเซีย	2,805	1.0	55,092
อินเดีย	16,475	1.2	548,318
อิตาลี	34,738	57.3	240,310
ออสเตรเลีย	104	0.4	7,767
สิงคโปร์	26	0.5	43,661
สหราชอาณาจักร	43,575	64.9	311,965
สหรัฐอเมริกา	125,660	38.4	2,543,270
สปป.ลาว	0	0.0	19
มาเลเซีย	121	0.4	8,637
ภูฏาน	0	0.0	76
ฟิลิปปินส์	1,255	1.2	36,438
ฝรั่งเศส	29,778	45.8	162,936
ญี่ปุ่น	972	0.8	18,476
จีน	4,641	0.3	84,757
กัมพูชา	0	0.0	141

- ที่มา : ข่าวต่างประเทศ BCC NEWS ไทย อัปเดตล่าสุดเมื่อ : 29 มิถุนายน 2563 22:39 GMT+7
 แหล่งสืบค้น : <https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088>
 สืบค้นวันที่ 3 กรกฎาคม 2563

สถานการณ์การระบาดโรคโควิด-19 ระดับโลก

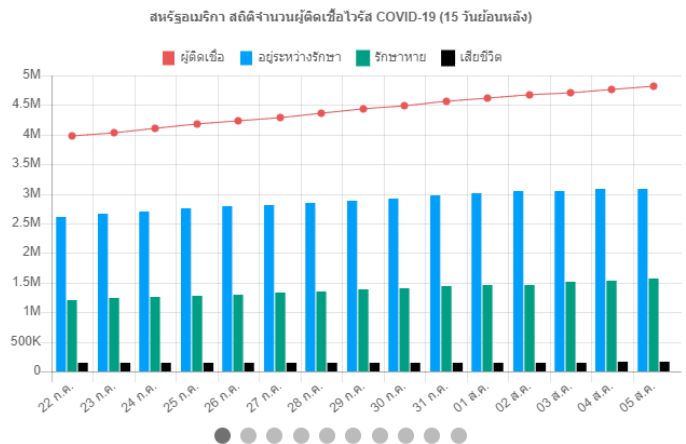
การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) เริ่มมีการรายงานผู้ป่วยจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ตั้งแต่ประมาณเดือนธันวาคม พ.ศ.2562 โดยพบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่น่าจะรับเชื้อมาจากตลาดค้าอาหารทะเลแห่งหนึ่ง ซึ่งจากการวิเคราะห์รหัสพันธุกรรมของเชื้อไวรัสโคโรนาฯ พบว่า 96.2% มีความคล้ายคลึงกับเชื้อในค้างคาว จึงเชื่อว่าต้นกำเนิดของเชื่อนี้ น่าจะมาจากค้างคาว แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าสัตว์ชนิดใดเป็นตัวเชื่อมจากค้างคาวมายังคน ต่อมาไวรัสมีการปรับตัวให้สามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คน หลังจากนั้นการแพร่ระบาดได้แพร่หลายเป็นวงกว้างไปในหลายประเทศ และ องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้ โควิด-19 เป็นภาวะฉุกเฉินระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern, PHEIC) ในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2563 และต่อมาประกาศเป็นภาวะที่มีการระบาดไปทั่วโลก (pandemic coronavirus) ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 โดยข้อมูลล่าสุด นับตั้งแต่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2562 ถึง 7 เมษายน พ.ศ.2563 มีการระบาดทั่วโลก 1,279,722 ราย เสียชีวิต 72,614 ราย การระบาดในช่วงแรกที่ประเทศจีน ได้มีมาตรการต่างๆออกมา จนในที่สุด จีนสามารถควบคุมการระบาดได้ แต่การแพร่ระบาดได้เข้าสู่ภูมิภาคต่างๆทั่วโลก โดยสถานการณ์ปัจจุบัน ณ วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2563 พื้นที่ที่มีการระบาดหนักคือไชนายุโรปและสหรัฐอเมริกา

ในปัจจุบัน ประเทศที่มีผู้ติดเชื้อ (COVID-19) สูงสุด

สิบอันดับประเทศผู้ติดเชื้อ (COVID-19) สูงสุด

#	ประเทศ	ติดเชื้อ	เสียชีวิต	รักษาหาย
1	สหรัฐอเมริกา	4,823,890	158,250	1,577,851
2	บราซิล	2,859,073	97,256	2,190,361
3	อินเดีย	1,964,536	40,699	1,328,336
4	รัสเซีย	864,948	14,465	667,769
5	แอฟริกาใต้	529,877	9,298	377,266
6	เม็กซิโก	456,100	49,698	361,764
7	เปรู	447,624	20,228	306,430
8	ชิลี	364,723	9,792	338,291
9	โคลอมเบีย	345,714	11,624	186,317
10	อิหร่าน	317,483	17,802	274,932

จะเห็นว่าการแพร่ระบาดของโควิด-19 ยอดผู้ป่วยโควิด-19 ทั่วโลกยังเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแตะ 16.8 ล้านรายแล้ว (16,874,463 ราย) รักษาหายกว่า 10.4 ล้านราย (10,433,679 ราย) เสียชีวิตแล้ว 662,189 ราย อัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ 3.9% (ที่มา : worldometers วันที่ 29 ก.ค.2563 เวลา 07.00 น.) ล่าสุดพบผู้ติดเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่แล้วอย่างน้อยใน 211 ประเทศ ซึ่งชาติที่พบผู้ติดเชื้อมากที่สุด 5 อันดับแรกคือ สหรัฐอเมริกา (4,823,890 ราย) บราซิล (2,859,073 ราย) อินเดีย (1,964,536 ราย) รัสเซีย (864,948 ราย) และแอฟริกาใต้ (529,877 ราย) - ข้อมูลจากเว็บไซต์ไทยรัฐสู้โควิด กรมอนามัย <http://covid19.anamai.moph.go.th/th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2563 ทางองค์การอนามัยโลกประกาศเตือนว่าสถานการณ์โควิด-19 อาจเลวร้ายลงได้อีกในอนาคตอันใกล้ แนะนำหลายรัฐบาลเตรียมรับมือให้พร้อม

ข้อมูลผู้เสียชีวิตและผู้ติดเชื้อในประเทศไทยรายจังหวัด

จังหวัด	ผู้ติดเชื้อในพื้นที่	ผู้ติดเชื้อในสถานกักกัน
กรุงเทพมหานคร	1,536	73
ภูเก็ต	227	0
นนทบุรี	158	0
ยะลา	125	9
ชลบุรี	86	48
เชียงใหม่	41	0
เชียงราย	9	0
กาญจนบุรี	9	0
ศรีสะเกษ	8	0
ตรัง	7	0
พิษณุโลก	6	0
ระยอง	6	0
แม่ฮ่องสอน	5	0
ลำปาง	4	0
ลำพูน	4	0
พะเยา	3	0
อุดรธานี	3	0
ตาก	3	0
แพร่	1	0

- ที่มา : รายงานสถานการณ์ โควิด-19 กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข อัปเดตล่าสุดเมื่อ : 02/07/2020 11:33 แหล่งสืบค้น : <https://covid19.ddc.moph.go.th/> สืบค้นวันที่ 3 กรกฎาคม 2563

รายงานสถานการณ์โดยองค์การอนามัยโลก WHO ประเทศไทย

- ในวันที่ 28 มีนาคม 2563 กระทรวงสาธารณสุขแถลงผลตรวจโรคจากห้องปฏิบัติการ และ ยืนยันการพบผู้ป่วยใหม่จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 109 ราย ทำให้จำนวนรวมของผู้ที่ป่วยด้วยโรคนี้ในประเทศไทย อยู่ที่ 1,245 ราย
- ผู้ป่วยรายใหม่ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ติดเชื้อที่ได้มีการรายงานไปก่อนหน้านี้ ส่วนรายอื่น ๆ เป็นผู้เดินทางกลับจากต่างประเทศหรือต้องทำงานกับผู้คนจำนวนมาก (เช่น ในสปา โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า) ผู้ป่วย 2 รายเป็นบุคลากรทางการแพทย์จำนวน รวมของผู้ติดเชื้อโควิด 19 ที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ ขณะนี้อยู่ที่ 11 ราย ซึ่งผู้ติดเชื้อจำนวนหนึ่งในกลุ่มนี้อาจได้รับเชื้อมาจากชุมชน
- นับจนถึงปัจจุบัน ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุตั้งแต่ 20- 49 ปี ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะผู้ป่วยจำนวนมากมีความเกี่ยวข้องกับสนามมวย สถานบันเทิง และพิธีแสวงบุญดาวะห์
- โรคประจำตัวที่พบในผู้ป่วยที่กำลังได้รับการรักษาพยาบาลประกอบด้วยภาวะความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคไต และมะเร็ง กระทรวงสาธารณสุขขอให้ประชาชนในวัยหนุ่มสาวที่เดินทางกลับภูมิลำเนาทำการกักตนเองเพื่อปกป้องผู้สูงอายุที่สุขภาพอ่อนแอและกระตุ้น เตือนให้ผู้สูงอายุที่มีอาการของระบบทางเดินหายใจ และมีไข้สูงรีบพบแพทย์ทันที

- เนื่องจากการพบผู้ป่วยแล้วใน 57 จังหวัดจากทั้งสิ้น 76 จังหวัดของประเทศไทย จึงมีการยกระดับมาตรการควบคุมโรคตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในจังหวัดที่พบผู้ป่วยจำนวนมาก ได้แก่

- ภาคกลาง: กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง
- ภาคตะวันออก: ชลบุรี พัทยา ระยอง
- ภาคใต้: สงขลา ปัตตานี นราธิวาส ยะลา

สัดส่วนของผู้ป่วยด้วยโรค COVID-19 ที่พบนอกกรุงเทพมหานครนั้นเพิ่มสูงขึ้น ขณะนี้มีรายงานการพบผู้ป่วยในมากกว่า 3 ใน 4 ของจังหวัดในประเทศไทย ระบบสาธารณสุขระดับภูมิภาคที่มีความแข็งแกร่ง รวมไปถึงเครือข่ายขนาดใหญ่ของหน่วยเคลื่อนที่เร็วและอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน จะคอยทำหน้าที่ระบุผู้ป่วยที่ต้องสงสัย แยกผู้ป่วยดังกล่าวออกจากบุคคลอื่นอย่างรวดเร็ว ให้การรักษา ติดตามและกักตัวผู้สัมผัสใกล้ชิด การแยกผู้ติดเชื้อออกจากบุคคลอื่นอย่างรวดเร็วจะช่วยลดโอกาสในการแพร่กระจายของไวรัส และเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันโรคระบาดในประชากร เป้าหมายคือการยับยั้งและควบคุมการแพร่กระจายของโรคโควิด 19 ให้ได้ในทุกจังหวัดที่ได้รับผลกระทบ ทุกคนมีบทบาทในการช่วยให้ประเทศบรรลุเป้าหมายนี้โดยให้พักอยู่แต่ในบ้านถ้าเป็นไปได้รักษาระยะห่างจากผู้อื่น 1-2 เมตรเมื่อต้องออกไปข้างนอก ล้างมือบ่อย ๆ ด้วยสบู่และน้ำหรือเจลล้างมือแอลกอฮอล์หลีกเลี่ยงการสัมผัสปากและจมูก และปฏิบัติตามคำแนะนำเกี่ยวกับอนามัย ทางเดินหายใจ (ไอใส่ข้อศอกหรือใช้ทิชชูและทิ้งในภาชนะที่ปลอดภัย) ทุกคนที่เดินทางจากกรุงเทพมหานครไปยังต่างจังหวัดใน 14 วันที่ผ่านมา และผู้ที่มีอาการของโรคโควิด 19 ควรแยกตัวออกจากผู้อื่น สวมหน้ากาก และไปพบแพทย์ทันที

ข้อควรปฏิบัติและคำแนะนำสำหรับประชาชน

- ให้อยู่แต่ในบ้าน ออกจากบ้านเมื่อมีเหตุจำเป็นเท่านั้น (เช่น เพื่อไปรับการรักษาพยาบาล หรือเพื่อไปซื้ออาหาร)
- พยายามรักษาระยะห่างอย่างน้อย 1.5 เมตรระหว่างตนเองและบุคคลอื่นตลอดเวลา
- ล้างมือบ่อย ๆ เจลแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือก็ใช้ได้ผล
- อย่าสัมผัสดวงตา จมูก หรือปาก
- หากไม่สบาย ให้สวมหน้ากาก แต่อย่าใช้หน้ากาก N95 เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัด และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อบุคลากรด้านสาธารณสุข
- ไอหรือจามใส่ข้อศอกตัวเอง หรือใช้กระดาษทิชชูสะอาด และให้ทิชชูนั้นทันที และล้างมือบ่อย ๆ
- อย่าจับมือ สวมกอด ใช้อุปกรณ์รับประทานอาหารหรืออุปกรณ์ในการสูบบุหรี่ร่วมกับผู้อื่น
- ทำความสะอาดพื้นผิวในบ้านที่มีการสัมผัสบ่อย ๆ ให้สะอาดอยู่เสมอ สามารถอ่านคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติและการตกค้างของเชื้อ ไวรัสโรคซาร์สบนพื้นผิวในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ขององค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย

- จำกัดการแพร่เชื้อในประชาชน และบุคลากรด้านสาธารณสุข
- จัดเตรียมและฝึกอบรมการใช้อุปกรณ์ในสถานพยาบาลให้สามารถรับมือกับผู้ป่วยโควิด 19 จำนวนมาก
- ให้ความกระจ่างในประเด็นที่ยังคลุมเครือ เช่น ความรุนแรงของโรคต่อผู้ป่วย ขอบเขตของการแพร่เชื้อ การขับเคลื่อนแนวทางต่าง ๆ ในการรักษา และเร่งพัฒนาการวินิจฉัย การรักษา และวัคซีน
- สื่อสารไปยังชุมชนเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงและข้อมูลเหตุการณ์ต่าง ๆ และได้แจ้งข้อมูลที่ผิด
- ลดผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจให้เหลือน้อยที่สุดผ่านการร่วมมือกับหลายภาคส่วน

การเตรียมความพร้อมและการรับมือ

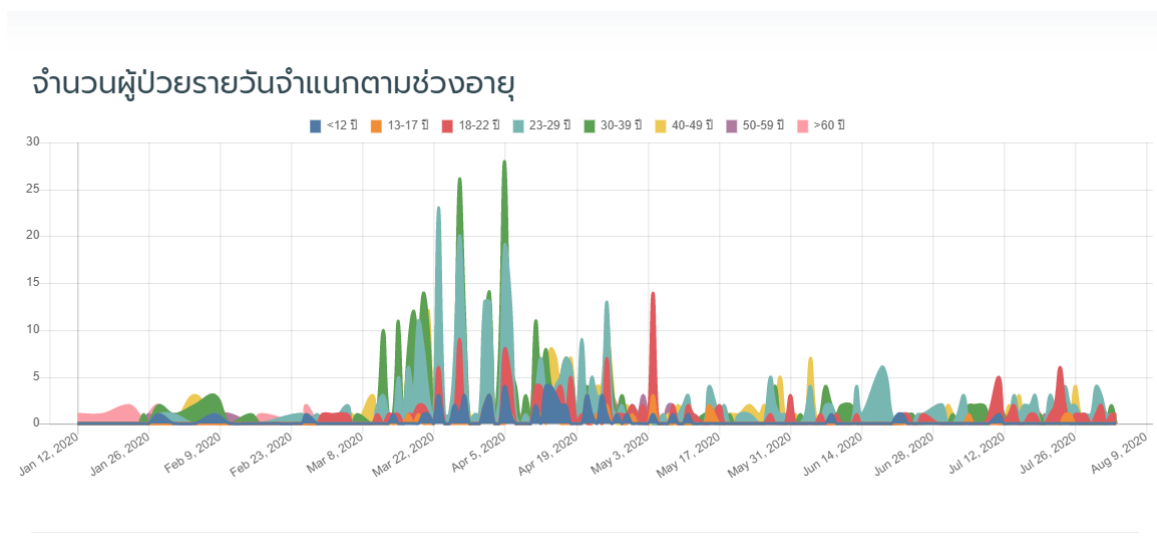
สิ่งที่ประเทศไทยกำลังดำเนินการ ได้แก่

- ประเทศไทยมีศักยภาพสูงในการตรวจหาผู้ติดเชื้อ ประเมินความเสี่ยง สอบสวนโรค การวินิจฉัยในห้องปฏิบัติการ การบริหารทางการแพทย์การควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ และการสื่อสารเรื่องความเสี่ยง
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข ด้วยการสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลกได้ให้ความช่วยเหลือประเทศอื่น ๆ ในการตรวจสอบตัวอย่างตามที่มีการร้องขอ
- บุคคลที่เดินทางจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมายังประเทศไทยจะได้รับการคัดกรอง หากมีความเป็นไปได้ว่ามีอาการป่วยจะมีการรายงานไปยังกรมควบคุมโรค ผ่านสายด่วน 1422
- กระทรวงสาธารณสุขได้แนะนำให้ใช้เครื่องมือออนไลน์สำหรับการรายงานด้วยตนเอง ซึ่งมีให้บริการทั้งในภาษาไทย อังกฤษ และจีน สามารถเข้าถึงได้

สิ่งที่องค์การอนามัยโลกกำลังดำเนินการในประเทศไทย ได้แก่

- องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทยติดต่อกับรัฐบาลไทยโดยตรงอย่างสม่ำเสมอผ่านกระทรวงสาธารณสุข แบ่งปันข้อมูลกับรัฐบาล พัฒนาการที่สำคัญอื่น ๆ ตลอดจนแนวทางและความคืบหน้าทางวิทยาศาสตร์
- องค์การอนามัยโลกยังสนับสนุนการรับมือต่อโรคระบาดของหน่วยงานสหประชาชาติในระดับที่กว้างขึ้น และให้ข้อมูลและคำแนะนำที่ เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ในเครือข่ายของสหประชาชาติในประเทศไทย

ที่มา https://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/2020-03-28-tha-sitrep-35-covid19-th-final.pdf?sfvrsn=ec175d89_0

จากรายงานสถานการณ์ โควิด – 19 ในประเทศไทย พบว่า มีผู้ติดเชื้อสะสม จำนวน 3,330 ราย (เพิ่มขึ้น 2) หายแล้ว 3,148 ราย (เพิ่มขึ้น 4) รักษาอยู่ในโรงพยาบาล 124 ราย เสียชีวิต 58 ราย เสียชีวิตเพิ่ม 0 ราย ข้อมูลจากเว็บไซต์ไทยรัฐสู้โควิด กรมอนามัย <http://covid19.anamai.moph.go.th/th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2563

ผลการวิเคราะห์

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ถูกประกาศให้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ โดยองค์การอนามัยโลกแนะนำให้ทุกประเทศกำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคอย่างเข้มข้น สถานการณ์ผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย ยืนยัน ณ วันที่ 11 มิถุนายน 2563 มีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสม 3,125 คน เสียชีวิต 48 คน ปัจจุบันยังคงพบผู้ป่วยรายใหม่อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นลดลง การติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบได้ทุกกลุ่มวัย ในประเทศไทยมีรายงานพบในเด็กอายุน้อยที่สุด 1 เดือน อายุมากที่สุด 91 ปี และโดยภาพรวมการติดเชื้อเกิดในวัยทำงาน กลุ่มอายุ 30 – 39 ปี ทั้งนี้ กลุ่มเสี่ยงที่จะมีโอกาสเสียชีวิตมากที่สุดคือ กลุ่มที่มีโรคประจำตัว และผู้สูงอายุ ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการติดเชื้อ คือ การสัมผัสอย่างใกล้ชิด (Closed contact) โดยการสัมผัสละออง (Droplet) ที่ปนเปื้อนไวรัสจากบุคคลสู่บุคคล และจากสิ่งแวดล้อมสู่บุคคล การจัดการสุขวิทยาส่วนบุคคลในการใช้ชีวิตเพื่อป้องกันโรค จึงเป็นสิ่งสำคัญในการลดการระบาดของโรคได้

การรักษาด้านทันตกรรมของประชาชน ซึ่งได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง จากการระบาดของโคโรนาไวรัส COVID-19 ทำให้มีการแนะนำเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโดยพยายามจำกัดการรักษาเฉพาะในกรณีเร่งด่วนฉุกเฉิน ซึ่งส่วนหนึ่งอันเนื่องด้วยความกังวลถึง ความสามารถการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา ที่เกิดการติดเชื้อและการแพร่กระจายของเชื้อได้ง่าย เช่นเมื่อเทียบกับการติดเชื้อโรค SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) ซึ่งเป็นไวรัสสายพันธุ์เดียวกัน ตระกูลไวรัสโคโรนาเช่นกัน แต่ COVID-19 ทำให้มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกปัจจุบันถึงสองล้านเก้าแสนราย มากกว่าจำนวนผู้ติดเชื้อโรค SARS (โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง ซาร์ส) ซึ่งการระบาดเกิดขึ้นช่วงปี 2545-46 การระบาดดำเนินไปประมาณ 6 เดือน ส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อมากกว่า 8,000 คน เสียชีวิต 774 ราย แต่ด้วยความสามารถ ความเสียสละและความมุ่งมั่นของบุคลากรทางการแพทย์ทุกท่าน ในระบบสาธารณสุขไทย ก็ทำให้สถานการณ์การระบาดที่รุนแรงครั้งนี้ สถานการณ์ในประเทศไทยดีขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้น เมื่อสถานการณ์การระบาด COVID-19 ถูกควบคุมได้ระดับหนึ่ง จึงน่าจะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่ทันตแพทย์ในทุกๆ หน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนทันตแพทย์ คณะทันตแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ กลุ่มงาน ฝ่ายทันตกรรมในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทุกๆขนาด โดยเฉพาะในกระทรวงสาธารณสุขที่รับภาระหนัก ในภารกิจแก้ไขวิกฤตครั้งนี้ จะต้องใช้เวลาอันมีค่าในช่วงจากนี้ ในการมาร่วมกัน ประชุมหารือจัดระบบ กำหนดแนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่จำเป็น ในการเตรียมพร้อมที่จะรองรับการเข้ารับการรักษาด้านทันตกรรมเพื่อรักษาโรคฟันและช่องปากของประชาชน เพื่อบรรเทาปัญหาสุขภาพช่องปากและฟัน ซึ่งประชาชนจำนวนมากได้รับผลกระทบเป็นวงกว้างในการจะเข้าถึงการรักษาด้านทันตกรรมในช่วงเวลาที่ผ่านมามีความสำคัญอย่างยิ่งที่สุดเรื่องหนึ่งที่จะทำให้ การกลับมาของการรักษาทางทันตกรรมให้มีความมั่นใจ ลดความกังวลจากปัญหา COVID-19 คือ "การคัดกรองอย่างเข้มข้นและมีประสิทธิภาพ" ก่อนคนไข้จะเข้าการรักษาทุกครั้งในการที่จะสามารถคัดกรองผู้ป่วยที่สงสัยติดเชื้อ COVID-19 ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจำเป็นต้องแยกแผนการรักษาออกจากแผนการรักษาทั่วไป ซึ่งหากพบคนไข้ทันตกรรม ที่เป็นผู้สงสัยติดเชื้อ COVID-19 มีความจำเป็นที่จะแยกผู้ป่วย เข้าสู่ระบบขั้นตอนการรักษาโรคติดเชื้อจาก COVID-19 ของกระทรวงสาธารณสุขก่อน ด้วยเหตุของการประกาศของกระทรวงสาธารณสุขให้ COVID-19 เป็นโรคติดต่ออันตราย ลำดับที่ 14 ซึ่งหากมีความจำเป็นฉุกเฉินด้านทันตกรรม ทันตแพทย์ก็จะต้องเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมแพทย์ ในการรักษาในกรณีคนไข้ที่สงสัยติดเชื้อ COVID-19 ในคนไข้คนนั้นๆ ซึ่งหากมีการคัดกรองอย่างเข้มข้น และมีประสิทธิภาพ การรักษาคนไข้ทันตกรรมที่ไม่มีความเสี่ยงติดเชื้อ COVID-19 ก็จะสามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานปกติ ภายใต้การป้องกันติดเชื้อและการรักษาตามมาตรฐานและปลอดภัย (ทันตแพทย์ พิทักษ์

ไชยเจริญ ‘DENTAL NEW NORMAL’ ทันตกรรมบนมาตรฐานใหม่ในบริบท ‘COVID-19 AROUND THE WORLD’ ที่มา <https://www.hfocus.org/content/2020/05/19220> สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ก.ค.2563)

กรมอนามัย ได้ประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการการป้องกันความเสี่ยงจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับสถานที่ราชการ สถานที่ทำงานเอกชนและสถานประกอบการ พ.ศ.2563 เพื่อใช้ในการป้องกัน ลดความเสี่ยงจากการแพร่กระจายของเชื้อ ลดโอกาสสัมผัสเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ กรมอนามัย เป็นองค์กรวิชาการด้านทันตสาธารณสุข และมีคลินิกทันตกรรมโดยเปิดให้บริการทางทันตกรรมแก่ประชาชนมาตลอดระยะเวลาหลายปี และมีผู้ป่วยเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก การให้บริการทางทันตกรรมอาจจะเกิดความเสี่ยงในการระบาดของโรค เนื่องจากมีหัตถการที่มีการฟุ้งกระจายของฝอยละอองน้ำลายในการอุดฟัน ขูดหินปูน หรือผ่าฟันคุด ภายใต้สถานการณ์ระบาด หน่วยงานจึงได้งดเว้นการให้บริการทางทันตกรรมที่ไม่เร่งด่วน และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรอบรู้ในการป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรคฯ โดยเน้นการปกป้องสุขภาพคนทุกช่วงวัย ผ่านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และจากข้อมูลโรงพยาบาลรัฐสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข แยกรายโรงพยาบาล ของจังหวัดเชียงใหม่ มีข้อมูลโรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 2 แห่ง และโรงพยาบาลชุมชน 21 แห่ง (ข้อมูลจากงาน IT กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สสจ.เชียงใหม่ ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2562) และจากที่หน่วยงานศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ ได้สอบถามความต้องการของคลินิกทันตกรรมเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จากช่องทาง social media พบว่า คลินิกทันตกรรมเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 99 แห่ง ต้องการสื่อประชาสัมพันธ์ ความรู้และการปฏิบัติตัวในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 ให้แก่ผู้มารับบริการ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงาน ศูนย์ฯ ก็ได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานบริหารจัดการสถานการณ์ COVID-19 ดังนี้

ปัญหาในการดำเนินงาน

1. ประชาชนไม่ทราบว่าคลินิกทันตกรรมสามารถให้บริการทางทันตกรรมได้หรือไม่ หากทำได้จะอยู่ในขอบเขตงานประมาณไหน เพื่อไม่ให้เกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. การดูแลสุขภาพช่องปากตนเองตามหลักการ 2 2 2 ให้มีสุขภาพช่องปากที่ดี เพื่อจะไม่ต้องมาสถานพยาบาลเพื่อทำการรักษา และลดความเสี่ยงในการติดเชื้อที่อาจเกิดขึ้นได้
3. ความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัว การป้องกัน การดูแลตนเองในช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID – 19) ประชาชนมีไม่ถึง
4. ระบบคลินิกทันตกรรมบางแห่งยังไม่เหมาะสมสำหรับการให้บริการประชาชนในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID – 19)
5. การรักษาระยะห่าง social distance และการรักษาความสะอาดของแปรงสีฟัน โดยให้วางแปรงสีฟันห่างกัน ลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค
6. การปฏิบัติตัวเมื่อเข้ามาใช้บริการในคลินิกทันตกรรม ตามแนวทางปฏิบัติตามมาตรการผ่อนปรนเพื่อการรักษาทางทันตกรรมในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มีแนวทางปฏิบัติการรักษาทางทันตกรรมในสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 ที่เป็นมาตรฐาน
2. มีการจัดวางระบบต่างๆ ของคลินิกทันตกรรมหรือพื้นที่ให้บริการให้เหมาะสมกับสถานการณ์การระบาด
3. สนับสนุน ส่งเสริมรอบรู้ด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัว การป้องกัน การดูแลตนเองในช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID – 19) ประชาชนอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง

4. เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารให้กับประชาชนในการรับรู้ข่าวสารด้านสุขภาพและทันตสุขภาพ รวมทั้งข้อมูล การบริการของหน่วยงาน
5. พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัว การป้องกัน การดูแลตนเองในช่วงสถานการณ์การระบาดของของ เชื้อไวรัสโคโรนา (COVID – 19) ของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อสามารถสื่อสาร บอกต่อข้อมูลที่มีความ ถูกต้องให้ประชาชนได้
6. การติดตามข้อมูล สถานการณ์ นโยบาย และแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการ EOC กรมอนามัย อย่างสม่ำเสมอ

มาตรการที่กำหนด

1. ประกาศนโยบาย มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำหรับ บุคลากรศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ
2. มาตรการรักษาความปลอดภัยในการมาเข้ารับบริการทางทันตกรรม เช่น มีมาตรการคัดกรองวัดไข้ อาการ เสี่ยง และประวัติการเดินทาง การสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่มารับบริการ การล้างมือด้วยสบู่หรือ เจลแอลกอฮอล์ที่หน่วยงานได้จัดเตรียมให้ก่อนเข้ามาในอาคาร จัดสถานที่ให้บริการให้มีทางเข้าออกทาง เดียว (oneway) การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การลดความแออัดในการรอคอยโดยการนัดหมาย ล่วงหน้า และการบ้วนน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนและหลังทำการรักษา เป็นต้น
3. การบริหารจัดการทรัพยากร ระบบ/คน/เงิน/ของ และสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน
4. การบริหารจัดการระบบการให้บริการทางทันตกรรม เช่น การสวมใส่อุปกรณ์ป้องกัน PPE ของทันตแพทย์ บุคลากรทางทันตกรรม ต้องมีและใส่อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้ออย่างพอเพียงและเหมาะสมตามมาตรฐาน ทุกครั้งที่ปฏิบัติงาน การจัดการระบบระบายอากาศ และการทำความสะอาดฆ่าเชื้อ เตรียมเก้าอี้พนักสำหรับ คนไข้คนต่อไป รวมถึงพื้นที่ทำงานส่วนอื่นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
5. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ สื่อสารการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคให้กับผู้มารับบริการ ผู้มาติดต่องาน และบุคลากรในหน่วยงาน เช่น ภาวะฉุกเฉินที่ควรมาพบทันตแพทย์ในช่วงการระบาด COVID-19 , รมรงค์ แปรงฟัน 2-2-2 เพื่อดูแลสุขภาพช่องปาก ลดความเสี่ยงในการติดเชื้อจากสถานพยาบาล, การวางแปรงสี ฟันแบบมีระยะห่าง , New Normal : ข้อปฏิบัติสำหรับผู้มารับบริการทางทันตกรรม, การดูแลปฏิบัติตัว เพื่อหลีกเลี่ยงการติดเชื้อ, รักษาระยะห่าง Social Distancing , วิธีการใช้หน้ากากอนามัยที่ถูกต้อง การ ระบุตัวตนผู้ที่มีความเสี่ยงในการติด COVID-19 เพื่อช่วยชาติในการลดการระบาด ฯลฯ
6. ถ่ายทอดองค์ความรู้ คำแนะนำ เข้าใจเบื้องต้น เกี่ยวกับโรคโควิด 19 ทักษะการล้างมือ การสวมหน้ากาก อนามัย สุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี รวมทั้งการทำความสะอาดอย่างถูกวิธี เป็นต้น แก่ผู้มารับบริการ หรือ ประชาชนทั่วไป
7. สื่อสารประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านทางโซเชียลมีเดีย เพจ Facebook ของหน่วยงาน
8. แนวทางการจัดบริการและข้อปฏิบัติสำหรับผู้มารับบริการทางทันตกรรม ภายใต้วิถีชีวิตใหม่ New normal
9. รมรงค์การดูแลป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากโรค COVID-19 การล้างมือ ใส่หน้ากากอนามัย และรักษา ระยะห่าง และแจกสติ๊กเกอร์ความรู้ เรื่อง“การดูแลและปฏิบัติตัวในช่วงการระบาด COVID-19”
10. มาตรการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นการดำเนินงานที่ร่วมดำเนินการ เช่น คลินิกทันตกรรมของโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป/โรงพยาบาลชุมชน และคลินิกทันตกรรมเอกชน เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพให้ห่างไกลจากโรค

11. การมีผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ เช่น คณะทันตแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัย สำนักทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ เป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ในการดำเนินงาน

ประเด็นความรู้ที่ให้บริการ

1. นโยบาย มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
2. แนวทางการจัดบริการและข้อปฏิบัติสำหรับผู้มารับบริการทางทันตกรรม ภายใต้วิถีชีวิตใหม่ New normal
3. ความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัว การป้องกัน การดูแลตนเองในช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID - 19)
4. ภาวะฉุกเฉินที่ควรมาพบแพทย์ในช่วงการระบาด COVID19
5. การรักษาระยะห่าง social distance และการรักษาความสะอาดของแปรงสีฟัน โดยให้วางแปรงสีฟันห่างกัน ลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค
6. การดูแลสุขภาพช่องปากตนเองตามหลักการ 2 2 2 ให้มีสุขภาพช่องปากที่ดี เพื่อจะไม่ต้องมาสถานพยาบาลเพื่อทำการรักษา และลดความเสี่ยงในการติดเชื้อที่อาจเกิดขึ้นได้